

Lezing 3: Gebed met en voor elkaar

Broeders, bidt voor ons

De derde lezing van het jaarthema zal gaan over ‘Gebed met en voor elkaar’, met als ondertitel: “Broeders, bidt voor ons” (1 Thess. 5:25).

Deze lezing is de eerste in de lezingenreeks die gaat over gebed voor de ander. In ons persoonlijk gebed bidden we niet alleen voor onszelf, maar ook voor anderen. Zij hebben immers net zo goed de hulp van God nodig.

Ook bidden we in verschillende verbanden met elkaar: in het gezin, op school of op de vereniging. Het gemeenschappelijk gebed vormt ook een belangrijk onderdeel van de samenkomst van de christelijke gemeente. Ook zullen we in deze lezing zien dat het gemeenschappelijk gebed ook de plaatselijke kerk kan overstijgen. Ten slotte denken we in deze lezing ook na over een bijzonder aspect van het gebed voor elkaar, namelijk het gebed voor vervolgte geloofsgenoten.

Voor deze lezing hebben we prof. dr. W. van Vlastuin *VDM* uitgenodigd, hij zal op 7 november 2019 *Deo Volente* zijn lezing voor ons uitspreken.

Aan de *lector* zijn de volgende vragen gesteld:

1. Hoe komt de gemeenschap der heiligen tot uitdrukking tijdens het gemeenschappelijk gebed?
2. Hoe functioneert het gemeenschappelijk gebed binnen de plaatselijke en wereldwijde kerk?
3. Hoe kunnen we bidden voor vervolgte geloofsgenoten?

Een aspect wat in de lezing wat minder naar voren komt, is de beoefening van de godsdienst in het gezin of huiselijke kring. Daarom heeft Niels-Jan een voorbereidingsartikel geschreven over huisgodsdienst.

Gezinnen, kerkjes in de kerk

Huisgodsdienst vanuit de Bijbel en de Nadere Reformatie

“Een moeder zei eens tot haar zieke zoon die weldra zou sterven en die zich in een vreselijke gemoedstoestand bevond: “Mijn jongen, het doet mij leed dat je het zo moeilijk hebt, maar ik ben er zeker van dat ik je nooit iets slechts heb geleerd.” “Nee, moeder”, antwoordde hij, “maar u hebt me ook nooit iets goeds geleerd en daarom had allerlei kwaad de gelegenheid om bij mij binnen te komen” (Koopman, 2006, p. 19).

Tekst: Niels-Jan Wisse

Bij de doop beloven ouders om hun kinderen op te voeden in de leer van de Bijbel. De vreze des HEEREN is immers het beginsel van de wijsheid (Spr. 9:10). Wie dus een verstandig kind wil hebben, moet hem de Bijbelse leer bijbrengen. Wie dit niet doet, zo blijkt uit bovenstaand voorbeeld, geeft de duivel ruimte kwaad te zaaien in het hart. In dit artikel kijken we naar huisgodsdienst. Hieronder verstaan we het overdragen van kennis van de leer en de praktijk der godzaligheid van ouders aan hun kinderen (Koopman, 2006). Allereerst wordt een Bijbelse fundering gegeven. Vervolgens bezien we de visie van twee nadere reformatoren op huisgodsdienst, waarna we kijken in hoeverre deze visie realistisch is voor de huidige tijd.

Bijbelse fundering

In de Bijbel vinden we op verschillende plaatsen duidelijk terug dat er een taak ligt voor de ouders in het onderwijzen van hun kinderen in geestelijke zaken. In Psalm 78 bijvoorbeeld: “Wij zullen het [de leer, NJW] niet verbergen voor hun kinderen, voor het navolgende geslacht, vertellende de loffelijkheden des HEEREN, en Zijn sterkheid en Zijn wonderen, die Hij gedaan heeft” (vers 4). Ook in Deuteronomium 6 wordt deze opdracht genoemd: “En deze woorden die ik u heden gebied, zullen in uw hart zijn. En gij zult ze uw kinderen inscherpen en daarvan spreken, als gij in uw

huis zit en als gij op den weg gaat, en als gij nederligt en als gij opstaat” (vers 6 en 7). Hieruit blijkt dat de ouders voortdurend bezig moeten zijn om hun kinderen de geestelijke zaken voor te houden.

Meer specifiek vinden we in de Bijbel elementen die terug moeten komen in de huisgodsdienst. Het inscherpen van het Woord kunnen we daarbij als belangrijk aanduiden, maar ook het gebed met en voor elkaar mag niet ontbreken. Daarnaast speelt het zingen een aanmerkelijke rol in de huisgodsdienst. Hierbij kunnen we denken aan het boek van de psalmen en de liederen die gezongen werden tijdens de paasmaaltijd en het opgaan naar Jeruzalem.

Dat het gebed een plaats moet hebben in de huisgodsdienst zien we duidelijk terug bij Daniël. ‘s Morgens voordat hij aan het werk gaat, ‘s middags als hij thuiskomt om te eten en ‘s avonds voordat hij naar bed gaat trekt hij zich terug in zijn binnenkamer om te bidden. Ook de Heere Jezus zocht aan het begin en aan het einde van de dag vaak de eenzaamheid op om te bidden. Ook verschillende psalmen zijn geschreven als morgen- of avondgebeden. Opvallend is dat bij deze Bijbelgedeelten een zelfde regelmaat te zien is. In Psalm 55 vers 18 lezen we hierover: “Des avonds, en des morgens, en des middags zal ik klagen en getier maken; en Hij zal mijn stem horen.”

Een opvallende geschiedenis over het inscherpen van het Woord vinden we in Jozua 4. Wanneer het volk van Israël over de Jordaan is getrokken, moet er een hoop stenen gemaakt worden. Als kinderen dan later aan hun ouders vragen wat deze stenen betekenen, moeten de ouders uitleggen dat God een pad door de Jordaan heeft gemaakt.

De Nadere Reformatie

In de acta van de Dordtse Synode vinden we het volgende over huisgodsdienst: “Het ambt der ouders is tehuis hunne kinderen en ook het gantsche huisgezin hun toebetrouwd, in de beginselen der Christelijke religie op het vlijtigst naar ieders begrip te onderwijzen, ernstiglijk en met vlijt tot de vreese Gods en oprechte godzaligheid te vermanen, tot de oefening van heilige huisgebeden te gewennen, met zich mede te nemen tot gehoor des Goddelijken Woords, de gehoorde predikationen inzonderheid de catechetische, vlijtig met hen te verhalen, eenige kapitels der heilige Schrift voor te lezen, of ter voorlezing te geven, de uitnemendste plaatsen der Schriftuur te geven om van buiten te leeren, en in te prenten, en dezelve op een gemeenzame en voor de tedere jonkheid bekwame wijze te verklaren” (Acta van de Dordtse synode, zoals geciteerd in Van Marle, p. 11). We zien hier dat de elementen die we terugvinden in de Bijbel, ook te zien zijn tijdens de Nadere Reformatie. Omdat in deze stroming veel aandacht werd gegeven aan het persoonlijk leven, is het nuttig om te kijken hoe dit persoonlijk leven volgens enkele nadere reformatoren moet zijn.

Dat het persoonlijk leven veel aandacht krijgt tijdens de Nadere Reformatie, wil niet zeggen dat de nadere reformatoren stimuleerden om te gaan leven als losse individuen, integendeel. Hoewel het individu wel het middelpunt is, wordt zij omringd door een aantal cirkels. De eerste cirkel is die van het gezin, daarna komt de christelijke gemeente en ten slotte de kerk (De Nadere Reformatie, 2007). Willem Teelinck schrijft met betrekking tot de relatie tussen gezin en kerk dat de gezinnen kerkjes in de kerk moeten zijn en dat alleen op die manier een doorgaande reformatie van land en volk plaats kan vinden. Bij de Nadere Reformatie ging het dan ook niet om een reformatie van het leven, maar een reformatie van de kerk door een reformatie van het leven (De Nadere Reformatie, 2007).

In de ideale situatie begint bij Teelinck iedereen in het gezin de dag met God. Ouders roepen hun kinderen hiertoe op en ieder leest en overdenkt een hoofdstuk uit de Bijbel. Ook een gebed mag niet ontbreken. Pas daarna gaat men aan het werk. Hierbij is er ook tijd voor ontspanning. Deze ontspanning moeten we zien als het slijpen van het gereedschap zodat het daarna weer gebruikt kan worden. Bij gereedschap geldt ook: wanneer men het te lang slijpt, wordt het bot. Uiteraard is het niet toegestaan om als ontspanning verkeerde boeken te lezen, frivole liedjes te zingen of te kaarten. Deze dingen bederven de kinderen en moeten daarom uit het gezin worden geweerd. De ontspanning moet worden geheiligd door gesprekken over geestelijke zaken. Naast werk en ontspanning moet er elke dag ook tijd worden ingeruimd om de naaste te helpen.

Voor iedere maaltijd komt het gezin bij elkaar om vooraf een hoofdstuk uit de Bijbel te lezen. Tijdens de maaltijd wordt dit hoofdstuk besproken en deelt ieder gezinslid wat hij of zij uit het hoofdstuk heeft opgevangen. Het einde van de dag moet een kroon op de dag zijn. Ieder gezinslid zondert zich nogmaals af om stille tijd te houden. Tijdens deze stille tijd is het de bedoeling dat men overdenkt hoe men zich die dag heeft gedragen. Er moet verzoening worden gevraagd over de zonden die gedaan zijn voordat men gaat slapen (Groenendijk, 1984).

Huiscatechisatie

De taak van de ouders was om hun kinderen te onderwijzen in de leer van de Bijbel. Dit werd huiscatechisatie genoemd. Om ouders hierin te helpen en te stimuleren verschenen veel catechisatieboekjes. Overbekend is het vragenboekje van Hellenbroek en ook de *Christelijke Kinderschool* van Guiljemus Saldenus werd veel gebruikt. Toch blijkt dat veel ouders hier moeite mee hebben. Wittewrongel vraagt zich in zijn *Christelijke Huisbouding* af hoe het komt dat kinderen zo ongeregeld zijn. Als oorzaken geeft hij hiervoor dat huisvaders te druk zijn met hun

werk, zelf geen zin hebben om te catechiseren en het een taak voor de kerk en de school vinden. Bovendien schamen ze zich ervoor tegenover andere mensen omdat ze niet bekend willen staan als precies. Daarnaast stellen ze wetenschappelijke kennis boven godsdienstige kennis. Met andere woorden: ze spannen zich niet genoeg in (Koopman, 2006).

Toch is het een dure plicht van ouders om hun kinderen te catechiseren. De ouders hebben de verdorvenheid, zo schrijft Wittewrongel, overgedragen op hun kinderen door de erfzonde. Bovendien moeten we onze naaste liefhebben als onszelf en wie is er nu nader dan onze kinderen?

Huisgodsdienst nu

Dat huisgodsdienst een belangrijke plaats in dient te nemen in het leven is duidelijk geworden uit het voorgaande. Gezien de vele artikelen die echter geschreven worden over dit onderwerp, blijkt dat velen (nog steeds) moeite hebben met huisgodsdienst. De tips zijn dan ook talloos. Niet te lang, aansluiten bij de actualiteit en kinderen actief betrekken. Daarnaast is het van groot belang om zelf het goede voorbeeld te geven. Immers, waar je mee omgaat, word je mee besmet. Bovendien moeten kinderen het gewoon vinden om ermee bezig te zijn, dus vroeg beginnen is een vereiste. Niet voor niets wordt er in de Bijbel gesproken over inscherpen. De vorming die kinderen hierdoor krijgen, nemen ze de rest van hun leven mee.

Is het dan mogelijk om invulling te geven aan de huisgodsdienst zoals Teelinck en Wittewrongel dat voorschrijven? We moeten concluderen dat in de huidige tijd het leven zich meer buiten de voordeur afspeelt dan in de tijd van de Nadere Reformatie. Weinig

werkende ouders eten tussen de middag thuis en bovendien geven de mogelijkheden van eten op school, voor- en naschoolse opvang hier een goede gelegenheid voor. Het is te betwijfelen in hoeverre dit de huisgodsdienst bevordert.

Het is dan ook zorgelijk dat steeds weer geconcludeerd wordt dat reformatorische jongeren moeite hebben met het vormen van een identiteit (Van Hartingsveldt, 2018a). De oorzaak hiervan wordt vaak gezocht in het feit dat jongeren weinig tot niet in contact komen met andersdenkenden en daardoor geen kritische vragen leren stellen. Wanneer ze later onverwachts moeten verdedigen waarom ze iets geloven, staan ze met een mond vol tanden. Vaak wordt de oplossing gevonden in het gecontroleerd contact met andersdenkenden om zo jongeren te vormen.

Een andere conclusie betrof dat de helft van de jongeren niet met hun ouders praat over geloofszaken (Wolters, 2018b). Hieruit blijkt dat niet alleen jongeren, maar ook ouders het moeilijk vinden om over het geloof te spreken. Immers, wanneer men in de kindertijd al was begonnen met het spreken over deze zaken, zou de ongemakkelijkheid er tijdens de tienerjaren niet zijn. Het is dan ook zeer de vraag of contact met andersdenkenden de oplossing is in het gebrek aan identiteitsvorming bij jongeren uit onze gezindte. Het is echter veel belangrijker dat kinderen gevormd worden door de geestelijke lessen die ze van jongs af leren. Vooral thuis, maar ook op school en in de kerk. Zo blijkt Willem Teelinck nog hoogst actueel als hij zegt dat het “nog het land, nog Gods kerk ooit kan welgaan; indien de reformatie van onze zonden niet begint in ons huisgezin” (Teelinck, zoals geciteerd in Groenendijk, 1984).

Literatuur

- Brienen, T., Exalto, K., Genderen, J. van, Graafland, C. & Spijker, W. van 't (2007). *De Nadere Reformatie: Beschrijving van haar voornaamste vertegenwoordigers*. 's Gravenhage: Boekencentrum.
- Groenendijk, L.F. (1984). Willem Teelinck over de gezinsreformatie. *Documentatieblad Nadere Reformatie*, 8 (2), pp. 41-51.
- Hartingsveldt-Moree, A.M.P.C. (2018). *Tegen zwakke identiteit is het Woord het enige middel*. Geraadpleegd op 19 augustus 2019, Reformatorisch Dagblad: <<https://www.rd.nl/opinie/tegen-zwakke-identiteit-is-het-woord-het-enige-middel-1.1476538>>.
- Koopman, B. (2006, 1 december). Huisgodsdienst, wat is het en wat houdt het in? *Criterium*, pp. 9-26.
- Marle, H.J. van (2013). *Huisgodsdienst het eerste middel tot nadere reformatie*. Utrecht: Universiteit Utrecht.
- Wolvers, G. (2018). *Kwart refo (v)mbo-jongeren twijfelt over christen-zijn*. Geraadpleegd op 19 augustus 2019, Reformatorisch Dagblad: <<https://www.rd.nl/meer-rd/onderwijs/kwart-refo-v-mbo-jongeren-twijfelt-over-christen-zijn-1.1475300>>.

Ruimte voor aantekeningen

.